

در آستانه تحقیق و نشر

منتهی المدارک و مشتهی کل عارف و سالک

صادق خورشاه*

عطف به مذاکرات تلفنی با استاد سیدجلال الدین آشتیانی و تأکید ایشان بر تحقیق این اثر توسط اینجانب، لذا پیرامون شرح تائیه کبری ابن فارض به قلم سعیدالدین فرغانی لازم است مواردی چند راجع به این اثر نفیس را متذکر شوم:

۱. این اثر نفیس اولین شرح عربی کامل و جامع تائیه کبری ابن فارض در جهان اسلام می باشد.

۲. نکته جالب توجه در این اثر آن است که شارح آن شخصی ایرانی است که از شاگردان صدرالدین قونوی بوده و تقریرات استاد خود، یعنی قونوی را به رشته تحریر درآورده است، و این دال بر نقش ایرانیان در خدمت به زبان قرآن و گسترش فرهنگ اسلامی می باشد، چرا که اولین و قویترین شارح بزرگترین و غراترین قصیده عرفانی جهان عرب، یعنی تائیه ابن فارض به زبان عربی، یک شخصیتی ایرانی است.

۳. بسیار جالب توجه است که منابع تاریخی و عرفانی و ادبی آورده اند که صدرالدین قونوی، تائیه را ابتدا به عربی برای شاگردان عرب زبان شرح می کرده و سپس آن را به فارسی برای فارسی زبانان در جامع ازهر مصر شرح می داده است که خود دال بر فرامرزی جهان اسلامی است.

۴. اولین شرح فارسی تائیه کبری

به نام مشارق الدراری نیز توسط سعیدالدین فرغانی، شرح مورد اشاره در فوق به رشته تحریر درآمده است که توسط استاد جلال الدین مورد تحقیق قرار گرفته و به چاپ رسیده است.

۵. اکثریت قریب به اتفاق شارحان تائیه کبری بعد از سعیدالدین فرغانی تحت تأثیر این دو شرح عربی و فارسی وی بویژه شرح عربی این قصیده عرفانی قرار گرفته بوده اند.

۶. ویژگی این شرح آن است که متضمن شرح لغوی و نحوی و صرفی و بلاغی و معانی ظاهری ابیات ابن فارض و سپس معانی عرفانی آن می باشد.

یادآوری می شود این اثر نفیس تنها یک بار در حدود هشتاد سال پیش در دو جلد در چاپخانه بولاق قاهره به چاپ رسیده - که خود دال بر اهمیت این شرح - که علاوه بر نایاب بودن، دارای اشتباهات و اغلاط فراوانی است بویژه مقدمه شرح فرغانی که در حدود ۵۰ صفحه می باشد، سرشار از اشتباهات مختلف است. پیشاپیش از عنایتی که خواهید فرمود کمال تشکر را دارم.

ناگفته نماند که سعیدالدین فرغانی این رویه را در شرح فارسی خود بر تائیه ابن فارض یعنی مشارق الدراری در پیش گرفته بود. در ضمن باید گفت که وی در شرح عربی منتهی المدارک خود به زیبایی و نحو احسن از عهده بیان مطالب عرفانی، لغوی، بلاغی و حتی معانی ظاهری ابیات و معانی عمیقتر به رشته تحریر درآورده است.

* دکترای زبان و ادبیات عرب و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی و مصحح تائیه جامی